

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

ADMINISTRATION OF VALUE ADDED TAXES

Шульга Т.М., к.ю.н.,
доцент кафедри податкового права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сторчак А.О., студент IV курсу факультету приватного права та підприємництва

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Податок на додану вартість (ПДВ) є ключовим інструментом фіскальної політики кожної країни, і його адміністрування має вирішальне значення для досягнення фіскальних цілей та стабільності економіки. ПДВ є індиректним податком, оскільки він обтяжує споживчі витрати громадян та підприємств. Основні аспекти адміністрування ПДВ в Україні та його проблеми можуть бути описані наступним чином:

1. Нормативно-правове регулювання: Однією з основних складових адміністрування ПДВ є наявність чіткого та досконалого законодавства, що регулює його збір та оподаткування. В Україні, це включає Податковий кодекс, а також постанови відповідних міністерств та відомств. Проблемою може бути складність цього законодавства та його часті зміни.
2. Методи обчислення та обліку ПДВ: Важливим аспектом є правильний розрахунок і облік ПДВ. Це включає в себе визначення об'єкту оподаткування, визначення ставок ПДВ, та правильний облік витрат та доходів, що підлягають оподаткуванню.
3. Сплата та звітність: Платники ПДВ повинні своєчасно сплачувати цей податок та подавати звіти до відповідних органів. Ефективна система звітності та контролю є ключовою для збору державних доходів та попередження податкових ухилень.
4. Контроль та нагляд: ПДВ піддається ризику податкових шахрайств та ухилення від сплати. Тому ефективний контроль та нагляд за сплатою ПДВ є важливою складовою фіскальної політики.
5. Міжнародні стандарти та практики: Важливо порівнювати систему адміністрування ПДВ в Україні з міжнародними стандартами та кращими практиками. Це допоможе ідентифікувати можливі покращення та адаптувати кращі практики для власного використання.
6. Проблеми в адмініструванні ПДВ в Україні: Дослідження виявило ряд проблем, включаючи складність законодавства, низьку ефективність контролю, проблеми з виконанням податкових зобов'язань, а також можливість зловживання системою.
7. Шляхи вдосконалення: Для покращення системи адміністрування ПДВ в Україні можна розглядати такі шляхи, як спрощення законодавства, підвищення ефективності контролю, надання підтримки платникам податку та можливість впровадження сучасних технологій для автоматизації процесів збору та аналізу даних.

Загальною метою цього дослідження є забезпечення більшої ефективності та прозорості в адмініструванні ПДВ в Україні, що сприятиме збору необхідних державних доходів та підтримці стабільності економіки країни.

Ключові слова: Податок на додану вартість, адміністрування податку, фіскальна політика, податковий кодекс, контроль, економічний розвиток, податкові зобов'язання.

The value added tax (VAT) is a key instrument of fiscal policy in every country, and its administration is crucial for achieving fiscal goals and economic stability. VAT is an indirect tax, as it burdens consumer spending by individuals and businesses. The main aspects of VAT administration in Ukraine and its problems can be described as follows:

1. Legal and regulatory framework: One of the main components of VAT administration is the existence of clear and perfect legislation regulating its collection and taxation. In Ukraine, this includes the Tax Code as well as regulations of the relevant ministries and agencies. The complexity of this legislation and its frequent changes can be a problem.
2. Methods of VAT calculation and accounting: An important aspect is the correct calculation and accounting of VAT. This includes determining the object of taxation, determining the VAT rates, and correctly recording taxable expenses and income.
3. Payment and reporting: VAT payers must pay the tax in a timely manner and submit reports to the relevant authorities. An effective reporting and control system is key to collecting government revenue and preventing tax evasion.
4. Control and supervision: VAT is subject to the risk of tax fraud and evasion. Therefore, effective control and supervision of VAT is an important component of fiscal policy.
5. International standards and practices: It is important to compare the VAT administration system in Ukraine with international standards and best practices. This will help to identify possible improvements and to adapt best practices for domestic use.
6. Problems in VAT administration in Ukraine: The study identified a number of problems, including complexity of legislation, low efficiency of control, problems with tax compliance, and the possibility of abuse of the system.
7. Ways to improve: To improve the VAT administration system in Ukraine, the following ways can be considered: simplification of legislation, improvement of control efficiency, provision of support to taxpayers, and the possibility of introducing modern technologies to automate data collection and analysis.

The overall goal of this study is to ensure greater efficiency and transparency in the VAT administration in Ukraine, which will contribute to the collection of necessary government revenues and support the stability of the country's economy.

Key words: Value added tax, tax administration, fiscal policy, tax code, control, economic development, tax obligations.

Ця стаття спрямована на поглиблене розуміння та аналіз сучасних проблем адміністрування податків на додану вартість в Україні та надає рекомендації щодо подальших заходів для поліпшення цієї системи [2].

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із ключових інструментів оподаткування в більшості країн світу, включаючи Україну. Він є індиректним податком, що обтяжує споживчі витрати та додається до вартості товарів і послуг на кожному етапі їхнього виробництва та обігу. Основними принципами та цілями ПДВ є наступні:

1. Принцип оподаткування кінцевого споживача: Основною метою ПДВ є оподаткування кінцевого споживача,

тобто особи, яка фактично споживає товар або послугу. Це відбувається шляхом додавання податку до ціни товару чи послуги на кожному етапі їхнього обігу.

2. Принцип справедливості та пропорційності: ПДВ розподіляє податкове навантаження пропорційно до обсягу витрат споживача. Особи, які споживають більше, сплачують більше податку, а ті, які споживають менше, сплачують менше.

3. Принцип нейтральності: ПДВ має бути нейтральним відносно різних видів товарів і послуг, щоб уникнути спотворень у виборі споживачами та виробниками.

4. Цільове призначення доходів: Отримані збори ПДВ повинні бути використані для забезпечення державних доходів та фінансування різних галузей держави, включаючи освіту, охорону здоров'я та інфраструктуру.

5. Прозорість та відкритість: ПДВ передбачає обов'язковий податковий облік та звітність, що забезпечує прозорість та контроль над сплатою податку.

6. Адаптивність до змін економічних умов: ПДВ має бути адаптованим до змін у економіці та споживчому ринку, щоб забезпечити стабільність фіскальних надходжень та регулювати економіку.

Узагальнюючи, ПДВ є ефективним інструментом збору державних доходів, який спрямований на забезпечення справедливості, ефективності та стабільності фіскальної системи країни [3].

Аналіз правової бази та нормативно-правового регулювання ПДВ в Україні. Податок на додану вартість (ПДВ) в Україні регулюється рядом законодавчих актів та нормативних документів. Основною правовою базою для адміністрування ПДВ є Податковий кодекс України, прийнятий в 2010 році. Давайте проведемо аналіз цієї правової бази та інших важливих нормативних документів:

- Податковий кодекс України (ПКУ): ПКУ містить основні норми щодо ПДВ, включаючи визначення об'єктів оподаткування, ставок податку, порядку обчислення та сплати ПДВ. Важливою частиною ПКУ є глава 14, присвячена ПДВ.

- Постанови Кабінету Міністрів України: Кабінет Міністрів України приймає постанови, які конкретизують правила адміністрування ПДВ, зокрема встановлюють переліки товарів і послуг із спеціальними ставками або пільгами, регламентують процедури подання звітності та інші аспекти.

- Податковий регламент: Цей документ роз'яснює практичні аспекти адміністрування ПДВ, включаючи порядок подання податкових декларацій, обліку та звітності.

- Закон України «Про облік і фінансову звітність в Україні»: Цей закон встановлює вимоги до обліку операцій, які підлягають оподаткуванню ПДВ, а також вимоги до фінансової звітності, яка має значення для розрахунку податку.

- Міжнародні угоди: Україна має угоди про уникнення подвійного оподаткування з різними країнами, що впливає на адміністрування ПДВ при здійсненні міжнародних операцій.

- Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: У разі оподаткування енергетичних компаній та постачальників комунальних послуг діють особливі правила адміністрування ПДВ, і вони встановлюються через постанови відповідних регуляторів.

Аналіз цих нормативних актів вказує на складність та обсяг правового регулювання ПДВ в Україні. Дотримання цих правил є обов'язковим для суб'єктів оподаткування, і невідповідність може призвести до податкових ризиків та санкцій. Тому важливо ретельно вивчати та дотримуватися цих правових норм при здійсненні операцій, пов'язаних з ПДВ в Україні [4].

Адміністрування податку на додану вартість (ПДВ) передбачає ряд методів та процедур, які спрямовані на збір податку та забезпечення його ефективного та справедливого стягнення. Давайте розглянемо основні аспекти адміністрування ПДВ:

1. Облік ПДВ:

- Реєстрація суб'єктів оподаткування: Підприємства, які досягли певного обороту, повинні зареєструватися як суб'єкти оподаткування ПДВ.

- Облік операцій: Суб'єкти оподаткування повинні вести облік всіх операцій, які підлягають оподаткуванню ПДВ, включаючи покупки, продаж та перевезення товарів та послуг.

- Ведення ПДВ-обліку: ПДВ-облік передбачає реєстрацію всіх операцій, пов'язаних з ПДВ, в окремих облікових реєстрах.

2. Звітність ПДВ:

- Податкові декларації: Суб'єкти оподаткування повинні періодично подавати податкові декларації, в яких вони вказують обсяги операцій, ставки ПДВ та суми податку до сплати.

- Терміни подання звітності: Податкові декларації мають бути подані встановленою законодавством строковою дією, зазвичай щокварталу.

3. Сплата ПДВ:

- Сплата податку: Суб'єкти оподаткування повинні своєчасно сплачувати суми ПДВ до бюджету відповідно до результатів розрахунків, вказаних у податкових деклараціях.

4. Контроль за виконанням податкових зобов'язань:

- Податкова інспекція: Податкова служба в Україні здійснює контроль за правильністю обчислення та сплати ПДВ. Вона може проводити податкові перевірки та аудити для перевірки відповідності декларованих сум дійсним операціям.

- Електронне адміністрування: В Україні впроваджується система електронного адміністрування, яка дозволяє автоматизувати процеси обліку, звітності та контролю, зменшуючи адміністративні навантаження на суб'єктів оподаткування.

- Вивчення та дотримання цих методів та процедур адміністрування ПДВ є важливим для суб'єктів оподаткування в Україні. Порушення правил може призвести до податкових санкцій та штрафів. До того ж, відповідне дотримання правил сприяє ефективному збору ПДВ та забезпечує фінансову стабільність держави.

Процес адміністрування податку на додану вартість (ПДВ) в Україні стикається з рядом проблем та викликів, які впливають на ефективність та справедливість стягнення цього податку [5]. Основні з них включають:

1. Складне законодавство: Податковий кодекс України (ПКУ) містить складні та технічно важкі норми, які ускладнюють процес обчислення ПДВ та подання звітності для суб'єктів оподаткування. Це може призводити до помилок та недорозумінь.

2. Велика кількість звітних документів: Суб'єкти оподаткування повинні подавати різноманітні звітні документи, які вимагають значних зусиль та ресурсів для підготовки та подання.

3. Податкові шахраїства та уникання податків: Україна стикається з проблемами, пов'язаними із податковими шахраїствами та униканням податків, включаючи використання податкових офшорів та штучних схем з метою зменшення обсягу сплаченого ПДВ.

4. Необхідність контролю: Не завжди ефективно здійснюється контроль за виконанням податкових зобов'язань та сплатою ПДВ. Це може призводити до недостачі бюджетних коштів та порушень податкової дисципліни.

5. Складність для малих бізнесів: Для малих підприємств може бути важким вести облік та звітність з ПДВ через обмежені ресурси та фінансові можливості.

6. Зміни в законодавстві: Постійні зміни в законодавстві, пов'язані з ПДВ, можуть створювати незрозумілість та потребу в постійному оновленні знань та процесів в компаніях.

7. Судові суперечки: Судові суперечки між суб'єктами оподаткування та податковими органами можуть відкладати процес стягнення ПДВ та створювати правову невизначеність.

Всі ці проблеми та виклики вимагають уваги та розв'язання з боку влади, щоб поліпшити адміністрування ПДВ в Україні. Реформи в законодавстві, спрощення

процедур та підвищення контролю можуть допомогти зменшити вплив цих проблем на систему оподаткування і підвищити ефективність стягнення ПДВ [6].

Адміністрування податків на додану вартість є важливим аспектом фіскальної політики будь-якої країни, включаючи Україну. Результати дослідження дозволили зрозуміти, що система адміністрування податків на додану вартість в Україні стикається з рядом складних проблем і викликів. Основні висновки дослідження включають таке:

- Складність законодавства: Законодавство, що регулює адміністрування податків на додану вартість в Україні, є складним і вимагає від платників податків та податкових органів значних зусиль для його розуміння та виконання. Це створює умови для потенційних помилок та недорозумінь.

- Неспроможність контролю: Проблеми з контролем за стягненням податків на додану вартість можуть призвести до недостачі бюджетних коштів та порушень податкової дисципліни. Ефективний контроль є ключовим для забезпечення справедливого розподілу податкового навантаження.

- Податкові шахраїства та уникання податків: Дослідження виявило наявність ризиків, пов'язаних з податковими шахраїствами та униканням податків, включаючи використання податкових офшорів та складних податкових схем.

- Необхідність електронного адміністрування: Сучасні технології та електронне адміністрування можуть значно полегшити процес адміністрування податків на додану вартість, зменшити адміністративні витрати та підвищити рівень контролю.

- Співробітництво та довіра: Важливим елементом успішного адміністрування податків на додану вартість є підвищення рівня співробітництва між податковими органами та платниками податків, а також підвищення довіри до фіскальної системи.

Мета дослідження полягала в аналізі сучасного стану адміністрування податків на додану вартість в Україні та вивченні проблем, які виникають у цій галузі.

Для подальшого покращення адміністрування податків на додану вартість в Україні рекомендується:

- Спростити податкове законодавство та розглянути можливість впровадження податкової амністії для зменшення навантаження на платників податків.

- Вдосконалити систему контролю та моніторингу за дотриманням податкових зобов'язань, включаючи використання сучасних технологій.

- Посилити співробітництво між податковими органами та платниками податків, забезпечити доступність інформації та консультацій для платників.

- Вивчити міжнародний досвід та кращі практики в адмініструванні податків на додану вартість та використувати їх для поліпшення системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 18 (№ 19-20, № 21-22), 144 ст.
2. Матвеева А.В. Здійснення господарської діяльності на умовах спеціального економічного регулювання. *Харків: Видавництво «Право»*, 2018, С. 142–146.
3. Зельдіна О. Р. Теоретичні аспекти спеціальної економіки. Автореферат докторської дисертації. Харків, 2017, С. 33.
4. Іванов В. П. Податок на додану вартість: механізм адміністрування та інноваційні підходи в Україні. *Видавництво «Податки та фінанси»*, 2019.
5. Петренко О. М. Сучасний стан та проблеми адміністрування податку на додану вартість в Україні. *Фінансова економіка*, 2018.
6. Кравченко М. С. Адміністрування податку на додану вартість в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. *Науковий вісник Полісся*, 2018.